

In de vingers

In de vingers

FILOSOFIE
VAN DE VAARDIGHEID

Louw Feenstra v

Boom

© 2021 Louw Feenstra v
© 2021 Boom uitgevers Amsterdam

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van artikel 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl.

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Ontwerp en verzorging omslag: Bas Smidt
Verzorging binnenwerk: Bas Smidt
Afdelingen omslag: Adobe Stock, iStockphoto / ansawsaw

ISBN 978 90 2443 674 3 | NUR 730

www.boomfilosofie.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Inhoud

Woord vooraf 9
Woorden van dank 11
Inleiding 13

I LIJNEN

1. De eerste stap naar ambacht, artefact en *Umwelt* 20
2. Werktuig en artefact 26
3. De neanderthaler en de moderne mens 34

II ONTWIKKELINGEN

4. Denken en doen (I) 49
5. Specialisatie, organisatie, gilden 56
6. Denken en doen (II) 66
7. Expertise 82

III SYSTEMEN

8. Techniek en technologie 102
9. De hand 113
10. Mens en ding 122

IV KNOPEN

11. Wat ervaringsdeskundigen zeggen 141
12. Interindividuele analyse van ervaringsdeskundigen 161
13. Vlechtwerk 176
14. Ambt en ambacht, het ‘hogere’ en het ‘lagere’ 190
15. Handwerk en ambachtelijkheid. Besluit 214
16. Nawoord en terugblik 223

Noten 229

Literatuur 243

Verklarende woordenlijst 253

Machten van tien 259

Register 260

In dank aan
Trui Groeneveld, Mannie Wolthuis
en Carla Hummelinck

Woord vooraf

Waarom dit boek?

**Es gibt allerdings Unausprechliches.
Dies zeigt sich, es ist das Mystische.**

**There is indeed the inexpressible.
This shows, itself; it is the mystical.**

**Er bestaan stellig onuitsprekelijke
zaken. Dat toont zich, het is het
mystieke.** – L. Wittgenstein¹

Schoenveters strikken, soep opscheppen en fietsen kan vrijwel iedereen. We leren dat soort vaardigheden jong en doen ze verder automatisch; we vergeten hoeveel inspanning en tijd het heeft gekost om ze te leren.

De overgang van bewust naar automatisch taken uitvoeren heet automatiseren. Die overgang kost tijd en moeite, en is soms lastig. Dat viel me bij uitstek weer op toen ik beginnelingen de praktijk van de oorheelkunde moest bijbrengen, en dit werd voor mij aanleiding me te gaan verdiepen in het onderwerp praktische kennis. Hoe komt een vaardigheid tot stand en hoe wordt zij overgedragen? En wat *is* een vaardigheid eigenlijk? Wat is het verschil tussen woordjes stampen en leren fietsen? Welke verschillen zijn er tussen het worden en het zijn van een geleerde, een kunstenaar of een timmerman?

Het onderwerp bleek ingewikkelder dan gedacht en de zoektocht langer dan voorzien. Ik koos voor een omsingelingstechniek en bekeek het onderwerp van zo veel mogelijk kanten. Een psycholoog omschreef die techniek eens als ‘cirkelen rond de kaarsvlam’.² Een oude zenmeester sprak over ‘wijzen naar de maan’: je krijgt de maan er nooit mee te pakken, en de wijzende vinger is het ook al niet. Misschien is het veelbetekenend dat beide metaforen gaan over iemand die op zoek is naar de kern van een zwak licht. Het is aan de lezer te beoordelen of ik die heb kunnen vinden.

Rotterdam, 2020